

19 דצמבר 2024

י"ח כסלו תשפ"ה

פסק דין בערעור של [...], ת.ז. [...]

שופטים: פרופ"א דוד דורבן (אב בית הדין), פרופ"א ברוך סולל, מר ג'ייסון דבדה.

יועצת משפטית לבית הדין: עו"ד ליאורה ארזי בן-חיים.

המערער: מר [...], ב"כ עו"ד לובנא תומא ועו"ד עדי מנסור.

המשיבה: פרופ"ח יסכה גולדפלד (התובעת המשמעתית), ב"כ עו"ד שחר הופמן.

1. בתאריך 4.1.2024 ניתנה הכרעת הדין בעניינו של הסטודנט [...], ת.ז. [...]. (להלן: "המערער"), בה הורשע פה-אחד בעבירות משמעת לפי סעיפים 4.5 ו-4.19 לתקנון משמעת סטודנטים של הטכניון (התנהגות שאינה הולמת סטודנט ופגיעה בכבוד הטכניון).
2. המעשה בגינו הורשע הסטודנט הוא פרסום בחשבון האינסטגרם שלו: בתאריך 7.10.2023 (היום בו פלש ארגון הטרור חמאס למדינת ישראל עם עלות השחר, והחל לבצע מעשי טבח ופשע מחרידים בתושבי מדינת ישראל, אשר בעקבותיהם פרצה מלחמת "חרבות ברזל"), בשעה 13:48, פרסם הסטודנט סטורי ל-2,103 עוקביו (פרופיל פומבי). בסטורי צוטט בערבית סיפא של פסוק מהקוראן (המתייחס לפרשת לוט-סדום), שתרגומו "המועד שלהם הוא בבוקר, האין הבוקר קרוב?". מדובר בציטוט אשר נעשה בו שימוש נרחב בקרב מנהיגי חמאס ותומכי טרור אחרים, לרבות בתאריך 7.10.2023.
3. בתאריך 9.2.2024 ניתן גזר הדין המשמעתית בעניינו של המערער. בית הדין קמא החליט ברוב קולות להשית על המערער את העונשים הבאים:
 - א. הרחקה בפועל מלימודים בטכניון למשך שנה"ל תשפ"ד (לפי סעיף 12.7 לתקנון).
 - ב. הגבלת כניסה לכל תחום הטכניון למשך שנה"ל תשפ"ד (לפי סעיף 12.9 לתקנון).
 - ג. הרחקה על תנאי מלימודים בטכניון לחמש שנים, בתוקף עד לסיום הלימודים בטכניון, תופעל במקרה של הרשעה נוספת בעבירה לפי סעיף 4.5 או 4.19 לתקנון (לפי סעיף 12.7 ו-12.16 לתקנון).
 - ד. ביצוע קורס במשקל 2 נק"ז במחלקה ללימודים הומניסטיים ואומנויות, מתחום האתיקה (בציון 56 ומעלה), בשנה"ל הראשונה לאחר חזרת הסטודנט ללימודים (לפי סעיף 12.15 לתקנון). (קורס זה לא ייכנס לממוצע ולא יזכה בקרדיט; בחירת הקורס תאושר ע"י המזכירה האקדמית של לימודי הסמכה).יוער, כי דעת המיעוט סברה כי יש להרחיק את המערער מלימודים בטכניון לצמיתות.
4. בתאריך 25.2.2024 הגיש המערער ערעור, הן על הרשעתו והן על חומרת העונש (להלן: "הערעור"). בתאריך 26.3.2024 הגישה המשיבה (התובעת המשמעתית) את תגובתה לערעור (להלן: "התגובה"). ובתאריך 4.4.2024 הגיש המערער תשובה לתגובה.
5. הדיון בבית הדין לערעורים התקיים בתאריך 30.5.2024 בנוכחות הצדדים.
6. **המערער** טען כי ההליך שהתקיים בפני בית הדין, שעניינו עבירת ביטוי, הינו "הליך לא הוגן, הנעדר הגנות פרוצדוראליות להבטחת זכויותיו, ומשכך דינו בטלות" (סעיף 2 לערעור). בנוסף, בהחלטת בית הדין קמא נפלו לשיטתו פגמים רבים המחייבים את ביטולה / את זיכויו. ראשית, בשל טענות מקדמיות: (א) חוסר

סמכות שכן הפרסום נעשה ב"ספירה הפרטית", ללא זיקה ללימודים ולמוסד האקדמי, (ב) בהתאם לעיקרון החוקיות, ללא הסמכה מפורשת לא ניתן להכיל את סעיף הסל העוסק ב"התנהגות שאינה הולמת" על ביטויים והתבטאויות, (ג) אכיפה בררנית.

המערער פירט בערעור בהרחבה את טענותיו לעניין חוסר הסמכות: הן הטענה כי לפרסום אין זיקה ללימודים או למוסד, וכי המערער לא הזדהה עם התכניון ואינו "משתייך" לתכניון, ומשכך לפי חוק זכויות הסטודנט אין למוסד סמכות משמעתית; והן הטענה כי עבירת משמעת של התנהגות שאינה הולמת מוגבלת אך ורק להתנהגות פיזית ולבית הדין אין סמכות "להרחיב את פרשנות העבירה" גם להתנהגות שאינה פיזית, כגון ביטוי. לשיטת המערער, העמדתו לדין משמעתית בגין ביטוי נוגדת את עיקרון החוקיות.

7. שנית, המערער טען כי יש לזכותו בשל טענות לגופם של הפרסומים: (ד) ההתבטאות המיוחסת למערער חוסה תחת חופש הביטוי, (ה) החלטת בית הדין קמא לא התבססה על תשתית עובדתית ראויה מלאה ומהימנה, (ו) חוות דעתו של פרופ' רבי אינה עדיפה על חוות דעתו של פרופ' פראני, ושגה בית הדין כאשר ביכר את הראשונה, (ז) כוונת המערער בפרסום היתה שונה מהכוונה שייחסה לו התביעה, ולא הוכח כי המערער התכוון לתמוך או להזדהות עם ארגון טרור. המערער העיד בפני בית הדין קמא כי "הוא לא תומך, ולא תמך מעולם באף ארגון טרור ו/או במעשי טרור, וגינה במפורש את אירועי ה-7 באוקטובר" (סעיף 1 לערעור). בית הדין היה צריך לבחון את יסודות העבירה על פי המבחנים המוכרים בדין הפלילי.

8. לחלופין, טען המערער, ככל שבית הדין לערעורים יותיר את ההרשעה על כנה, יש להתערב בגזר הדין: לשיטתו העונש שהושת עליו הוא "קיצוני ביותר ולא מידתי בעליל, שנועד לתכלית פסולה המנוגדת לתכליתו של המוסד החינוכי, ובמיוחד כשעסקין בעבירות ביטוי" (סעיף 4 לערעור). על כן יש לבטל את עונש ההרחקה, ולהסתפק בעונש החינוכי שהוטל עליו (ביצוע קורס של 2 נק"ז מתחום האתיקה).

9. המשיבה ביקשה לדחות את הערעור על כל חלקיו, ולהותיר את פסק דינו של בית הדין קמא על כנו. לשיטתה, הטענות שהועלו בערעור נטענו זה מכבר באריכות בפני בית הדין קמא, נשקלו, ולא התקבלו. משלא נפל פגם בפסק הדין הראשון, אין להתערב בו.

10. המשיבה הדגישה כי עבירות של התנהגות בלתי הולמת ופגיעה בכבוד התכניון אינן דורשות הוכחת יסוד נפשי של כוונה, ודי בכך שהוכח כי המערער היה מודע לטיב המעשה. זאת ועוד, גם במבחנים הנדרשים לשם הרשעה בעבירה פלילית של הסתה לאלימות, הסתה לטרור או תמיכה בארגון טרור, לא נדרש להוכיח יסוד נפשי של כוונה (סעיפים 3-5 לתגובה).

דין:

11. קראנו בעיון את כתבי הטענות של הצדדים, לרבות הנספחים שצורפו להם, והקשבנו בקשב רב לטענותיהם בדין.

א. ההרשעה

12. בית הדין קמא, בהכרעת דינו, התייחס באופן מפורט ומנומק לשאלות הסמכות – הן בהקשר של חוק זכויות הסטודנט ושאלת הזיקה ללימודים, והן בהקשר של החלת עבירת הסל "התנהגות שאינה הולמת" על ביטויים. הניתוח של בית הדין קמא בשני אלו, ראוי ומוסכם עלינו.

13. נעיר, כי שאלת הזיקה למוסד, היא שאלה בעלת נדבך עיוני, אולם גם שאלה שיסודותיה בראיות. כידוע, ההלכה המשפטית קובעת, כי אין דרכה של ערכאת ערעור להתערב בממצאי עובדה ומהימנות, בפרט כשהם

מבוססים על התרשמותה הבלתי אמצעית של הערכאה הדיונית מן העדים שהופיעו בפניה. בעניין זה קבע בית הדין קמא, כי יש זיקה בין הסטודנט והפרסום למוסד (ראו סעיפים 15-16 להכרעת הדין):

"בעמוד האינסטגרם של סטודיו [...] (מקום עבודתו של הסטודנט), המונה 3,670 עוקבים, הנקבל מזהה כסטודנט בטכניון. הנקבל העלה את הפוסט של הסטודיו כך שכל 2,103 עוקביו יוכלו לראות אותו, באותה פלטפורמה בה העלה את הפרסום מושא הקובלנה. אין מחלוקת כי חלק מעוקביו של הסטודנט הם סטודנטים. ות בטכניון. גם העובדה כי מי שפנתה לגורמי האכיפה בטכניון (ולא למשטרה) היא סטודנטית מהפקולטה של הסטודנט, מחזקת את הזיקה. זאת ועוד, מעדותו של הסטודנט ניתן ללמוד כי הוא מזדהה במקום עבודתו כסטודנט בטכניון, ומזהה באופן מובהק עם המוסד..."

14. בית הדין לערעורים של הטכניון דן גם הוא בשאלת הסמכות המוקנית למוסד בעבירות ביטוי. בתאריך **9.11.2024** פורסם פסק דינו בקובלנה קודמת. כפי שצוין שם (ראו סעיפים 15-16, 18), גם מוסדות אחרים להשכלה גבוהה, קבעו כי יש להם סמכות משמעתית בעבירות ביטוי.

15. ראו למשל, החלטה מתאריך 20.11.2023 של "ועדת המשמעת המיוחדת לתקופת מלחמת חרבות ברזל" של האוניברסיטה העברית, בראשות פרופ' יואב דותן, אשר דנה בשאלת הסמכות, וקבעה כי יש למוסד סמכות משמעתית לדון במקרה (ההדגשות במקור):

"בהקשר זה טענה הנילוה כי הפרסום האמור נעשה בחשבון הפרטי שלה באינסטגרם ולכן... לא ניתן לראות בפרסום כזה כהתנהגות שנעשתה "בקשר" עם לימודיה במוסד... לדעתנו אין בנוסח סעיף 17 לחוק זכויות הסטודנט כדי לשלול את סמכותה של הוועדה לדון במקרים הנוגעים לתמיכה בטרור או בהסתה וזאת מכמה טעמים. ראשית, מלשון הסעיף לא נובעת כוונה להגביל את סמכות המוסדות להשכלה גבוהה להסדיר התנהגות של סטודנטים אך ורק בנוגע ללימודיהם שכן הסעיף נוקט בלשון רחבה בקובעו כי כללי ההתנהגות שמוסדות מוסמכים לקבוע הם "...לרבות בזמן הלימודים ותחומי המוסד". מכאן נובע כי המחוקק הכיר בסמכות מוסדות להסדיר התנהגות של הלומדים בהם – במקרים המתאימים – גם מחוץ לתחומי המוסדות ושלא בזמן הלימודים.

שנית, וזה העיקר, כאשר עסקין במקרים חמורים של התבטאויות הנוגעות לתמיכה בטרור ו/או להסתה לאלימות או לגזענות לא ניתן לנתק את הקשר בין ביטויים או התנהגויות כאמור לבין הלימודים של הנוגעים בדבר במוסדות להשכלה גבוהה. לא יעלה על הדעת שפלוני ישתתף בערבו של יום במצעד לפידיים בוערים – בין אם עסקין במצעד פיזי או ב'מצעד וירטואלי' ברשתות החברתיות – שבו ישמיע קריאות של "מוות לערבים" או קריאות להשמדת המדינה, ולמחרת בבוקר יתייצב בשערי האוניברסיטה, יציג תעודת סטודנט, ויוכל להמשיך בשלווה ובנחת להשתתף בסמינריון באתיקה קנטיאנית או בתרגיל מעבדה בעיבוד חומרים דליקים. מטרתם העיקרית של תקנוני המשמעת... היא להבטיח את קיומם הסדיר של הלימודים במוסדות להשכלה גבוהה תוך הגנה על ביטחונם של השהים במוסדות, התנהלותם התקינה והשלווה של הלימודים ומרקם החיים הסטודנטיאליים. הכרה בסמכותם של המוסדות להשכלה גבוהה להגיב, באמצעות מנגנוני המשמעת, במקרים כאמור היא חיונית להגשמת מטרה זו, ואין מקום לפרש את סעיף 17 כשולל את סמכותם של מוסדות אלה להגשימה.

ולבסוף, אין זה מיותר להזכיר כי שיטת המשפט בישראל מבוססת על הנחת היסוד כי מדינת ישראל היא מדינה יהודית דמוקרטית ושיטת המשפט כולה כפופה לעקרונות היסוד הנגזרים מכך (השוו בג"ץ 5555/18 חסון נ' כנסת ישראל (הנשיאה חיות, פס' 27)). בהתאם, עקרונות היסוד של הדין הישראלי מכירים, במקרים קיצוניים ויוצאי דופן, בסמכותם הטבעה של מוסדות המדינה (ובמשמע, גם כל מוסד במדינה) להגן על עצם קיומם ופעולתם התקינה כנגד מי שמבקשים לחתור תחתיהם. כך, במקרה הידוע של ירדור (ע"ב 1/65) ירדור נ' יושב ראש ועדת הבחירות לכנסת השישית, פ"ד יט(3) 365 (1965)) קבע בית המשפט כי למרות שהחוק לא העניק לוועדת הבחירות המרכזית סמכות לכך, הרי אין היא חייבת לאשר רשימת מועמדים אשר יוזמיה שוללים את שלמותה של מדינת ישראל ואת עצם קיומה, אלא היא מוסמכת לפסול רשימה כזו מלהשתתף בבחירות. בית המשפט הוסיף ואמר את הדברים הבאים:

כיוצא בזה, גם רשות אחרת מרשויות המדינה אינה צריכה לשמש מכיר בידי מי ששם לעצמו את חיסול המדינה כמטרה, ואין לו – אולי – מטרה אחרת זולתה (ראו שם פס' 4 סיפא לפסק דינו של השופט זוסמן).

ומה שנאמר באותו עניין לגבי "רשות אחרת" יפה גם לאוניברסיטה ומוסדותיה, שהם מוסדות הפועלים במדינת ישראל ומחויבים לעקרונות יסוד אלו. לפיכך, באותם מקרים קיצוניים בהם התבטאויות של סטודנטים עומדות בניגוד לעקרונות היסוד של המדינה ומהוות עבירה על פי חוק המאבק בטרור, האוניברסיטה איננה חייבת לעמוד מנגד, אלא סמכותה ואף חובתה לעשות שימוש במנגנוני המשמעת על מנת למנוע ביטויים כאלה ולהבטיח את המשכם התקין של חיי האוניברסיטה והלימודים בה.

מכל הסיבות הללו אנו דוחים את טענת חוסר הסמכות שהעלתה הנילוה".

16. וראו גם החלטה מתאריך 4.3.2024 של סגן הממונה על המשמעת באוניברסיטת ת"א, פרופ' רון חריס, בתיק ד-47-2023 – הכרעת הדין (להלן: "**החלטה 47**"). שאלת הסמכות נידונה שם בהרחבה, ונקבע כי יש לאוניברסיטה סמכות משמעתית לדון במקרה. בין היתר נכתב שם בהקשר לסעיף 17 לחוק זכויות הסטודנט, כדלקמן (ההדגשות הוספו):

"סטודנטים חיים ופועלים ברשתות החברתיות... רשתות אלו פועלות במרחב הווירטואלי ולא הפיזי. גדרות האוניברסיטה אינן רלוונטיות עבור המשתמשים בהן. ... הרשתות החברתיות היו בחיתוליהן בעת קבלת החוק והתקנון לפני למעלה מ-15 שנים. התופעה שתיארתי למעלה לא התקיימה בעת ניסוחם והלכה והתגברה בשנים האחרונות. ... לטעון שהמשפט בכלל, והדין המשמעתי של אוניברסיטת תל אביב בפרט, לא יכולים להגיב למצב החדש, ואם יגיבו תהיה בכך משום פגיעה בעיקרון החוקיות, רק כי אין תקדימים, או כי אין מקום לפרשנות חדשה ויישום שונה, זו תפיסה מאד רזה, שמרנית ומוטעית של תפקיד המשפט בחברה".¹

"פרשנות מילולית ותכליתית של הסעיף מעלה כי אין מניעה שהאוניברסיטה תתייחס חינוכית ומשמעתית להתבטאויות במרחב הווירטואלי המשפיעות על קהילת הסטודנטים. ...

¹ שם, בעמ' 2-3.

האוניברסיטה מופקדת לא רק על ההוראה של תלמידיה אלא גם על שמירה על סביבה אקדמית מוגנת ועל רווחתם של תלמידיה".²

17. גם בשאלת החלת "עבירת הסל" של התנהגות שאינה הולמת על ביטויים, עמדתנו כעמדת בית הדין קמא: סעיפי סל מאפשרים ליצוק לתוכם תוכן בהתאם לשינויי העיתים, ועל בית הדין מוטלת מלאכת פרשנות העבירה והתווית גבולות האיסור. נדגיש, כי איננו מקבלים את האבחנה המלאכותית והבלתי ניתנת ליישום שמנסה המערער לעשות בין התנהגות פיזית להתנהגות שאינה פיזית. הדוגמאות שהציג המערער בסעיף 48 לערעור, להתנהגות לכאורה פיזית – תקיפת מורה, העלבת סטודנט, הפרעה או שיבוש לימודים – הן לא בהכרח התנהגויות פיזיות. ברי, כי תקיפה יכולה להיות גם תקיפה מילולית, באמצעות ביטויים, וכך גם העלבה. גם שיבוש או הפרעה ללימודים יכולים להיעשות במגוון דרכים שאינן "פיזיות". האם המערער מנסה לטעון שתלמיד שפרסם דברי נאצה כנגד מורה לא יוכל לעמוד לדין בגין התנהגות שאינה הולמת, רק משום שמדובר בהתבטאות ולא בתגרה פיזית? אנו דוחים טענה זו מכל וכל.

18. ביחס לטענה לאכיפה בררנית, המערער חזר בהרחבה על הדברים שטען בפני בית הדין קמא, ונדחו על יד בית הדין קמא מכל וכל. לטענת המערער, הטכניון בכלל, וועדת זלצברג בפרט, נקטה אמות מידה שונות בטיפול בתלונות נגד ערבים, בהשוואה לטיפול בתלונות נגד יהודים (סעיף 57 לערעור). בית הדין קמא קבע לעניין זה כדלקמן (סעיף 40 להכרעת הדין):

"אנו דוחים את טענת ההגנה בדבר אכיפה בררנית. דבר בעדותה של פרופ' זלצברג, סגנית הנשיא לגיוון והכללה בטכניון, לא עורר חשד לאכיפה בררנית. עדותה הבהירה, כי הוועדה בראשותה קבעה כללים ברורים ושוויוניים להגשת תלונות משמעתיות לתביעה, ובכך למעשה הציבה אמות מידה לאכיפה. טיעוניה של ההגנה בעניין זה בסיכומים (ראו סעיף 34 לעיל) היו מקוממים וחסרי כל יסוד עובדתי".

19. פרופ' זלצברג העידה ארוכות בהקשר זה בפני בית הדין קמא, ועדותה נמצאה מהימנה וקוהרנטית. טענות המערער, נטענו לדעתנו בעלמא. הוא לא הציג תלונה ספציפית נגד יהודי שלעמדתו לא טופלה כראוי; הוא התעלם מהעובדה שחלק מהתלונות שהבשילו לקובלנות משמעתיות הוגשו ע"י סטודנטים ערבים; הוא התעלם מעדותה של פרופ' זלצברג ביחס לתלונה שהוגשה נגד מרצה יהודי; הוא התעלם מהעובדה שאחד מחברי הוועדה היה ערבי - פרופ"ח ג'אק חדאד, מוביל תחום שוויון הזדמנויות בטכניון. הטענה כי רוב התיקים ככולם הוגשו נגד סטודנטים ערבים בלבד (סעיף 58 לערעור), ולכן מתקיימת אכיפה בררנית, היא טענה שגויה לוגית ומשפטית (מעבר להיותה שגויה עובדתית).

בשולי הדברים נעיר, כי המערער הפנה למכתב כלשהו מאת האקדמיה לשוויון שהציג לכאורה פרסומים מסוימים ברשתות החברתיות, וטען כי הטכניון לא התייחס לפרסומים אלו. ראשית, המכתב לא צורף כנספח לערעור (למרות ההפניה אליו הוא לא מופיע כלל בנספחים). שנית, על פי התקנון, התובע המשמעת יטפל בתלונות כנגד סטודנטים, אשר הוגשו ע"י איש טכניון (סעיף 7.1). כבר חזינו בתיקים אחרים, בניסיונות של גורמים שונים, שאינם אנשי טכניון, להגיש תלונות סרק.

² שם, בעמ' 4-5.

20. לבסוף נציין, כי גם באוניברסיטת ת"א הוקם מנגנון דומה לזה של הטכניון (ועדת זלצברג), לצורך בחינת פניות הנוגעות להתבטאויות בעקבות 7.10.2023, ויפים ומתאימים לענייננו הדברים שכתב בהקשר זה פרופ' חריס, בהחלטה 47 (עמ' 5, ההדגשות הוספו):

"על בסיס עדותה של סגנית הנשיא נחה דעתי כי ההחלטה להעמיד לדין את הנקבל, ועוד שניים, אך לא רבים אחרים נעשתה לאחר פעולה שיטתית מקיפה והשוואתית ביחס לכל ההתבטאויות סביב ההתקפה של השביעי לאוקטובר שהובאו לידיעת האוניברסיטה. גם אם מישהו יחלוק על הפעלת שיקול הדעת ביחס למקרה של התבטאות אחרת כלשהי ביחס לאירועי השביעי באוקטובר, הדבר לא יכול להביא לזיכוי של הנקבל במקרה הנוכחי. ... הפעלה של הגנה מן הצדק בשל אכיפה סלקטיבית ראוי שתופעל מטעמים מאוד חריגים. המקרה שלפנינו בו הופעל מערך שלם לשם אכיפה אחידה ושיטתית אינו כזה".

21. המערער טען כי החלטת בית הדין קמא לא התבססה על תשתית עובדתית ראויה ומלאה. לדעתו שגה בית הדין כאשר ביכר את חוות דעתו של פרופ' רבי על פני חוות דעתו של פרופ' פוראני. הוא חולק על הקביעות העובדתיות של בית הדין קמא וסבור כי הן שגויות.

בית הדין קמא שמע באריכות ובקשב רב את עדות המערער, כמו גם את עדויות המומחים משני הצדדים. כפי שכבר ציינו, ההלכה המשפטית קובעת, כי אין דרכה של ערכאת ערעור להתערב בממצאי עובדה ומהימנות, בפרט כשהם מבוססים על התרשמותה הבלתי אמצעית של הערכאה הדיונית מן העדים שהופיעו בפניה. בית הדין קמא, ניתח בפירוט רב את העדויות שניתנו בפניו. ניתוח זה מוסכם עלינו ולא מצאנו בו פגם, או טעות, הדורשת התערבות. למעלה מן הצורך, נצטט את סיכום הדברים כפי שנכתבו בסעיפים 86-91 להכרעת הדין (ההדגשות אינן במקור):

"אנו דוחים את טענת ההגנה (המפורשת או המשתמעת) כי תיק זה מנוהל רק בשל היותו של הסטודנט ערבי, אשר פרסם סמל של האסלאם. אנו דוחים גם הטענה שלביטוי יש פרשנויות רבות, וסביר לפרשו באופן חיובי. לא הוצגו בפנינו פרשנויות נוספות של הפסוק, מלבד טענתו התיאורטית של פרופ' פוראני כי יש אינסוף הקשרים. כל הפרסומים שהציגה ההגנה מייחסים לדעתנו אותו הקשר לביטוי, כפי שהבהרנו לעיל.

הסטודנט העיד כי הוא מכיר את הקוראן, מכיר את הפסוק, ידע שהפסוק לקוח מהקוראן. הסטודנט לא הכחיש שהוא מצוי ברשתות החברתיות. לטענתו לא ידע שמנהיגי חמאס עושים שימוש בביטוי. יחד עם זאת, הוא הודה שראה פרסום של הביטוי בבוקר הטבח, באינסטגרם, אך לטענתו לא זוכר מה היה המקור. אנו סבורים כי למועד בו הסטודנט בחר לפרסם את הביטוי יש משקל מכריע בענייננו. הפרסום נעשה ביום הטבח בשעה 13:48, לאחר שלטענתו קם בבוקר, צפה בחדשות, הבין את החדשות, חשש מהעומד להתרחש, צפה ש"לא יהיה טוב לאף אחד", "ידעתי ישירות שמה שיהיה בעזה לא יהיה גם כן טוב". לטענתו, חש שהמשפט "מדמה אופטימיות" (בוקר זה מחר, מחר זה העתיד, איזושהי נחת שמחר יהיה יותר טוב, בוקר מסמל אור). בתגובתו לבקשה לצו ביניים טען שהפרסום בכלל הוא מעין תפילה לשלום ול"פגישה עם הבהירות". גם אם מתקבל על הדעת שהסטודנט תופס את הבוקר כדבר חיובי, הוא לא נתן הסבר מניח את הדעת לחציו הראשון של הפסוק ("המועד שלהם הוא בבוקר"). לא ברור לנו

כיצד משמעויות אלה מתיישבות עם לשון הטקסט בחלק זה של הביטוי. לטענתו פירש זאת "לא לאנשים ספציפיים, לאנושות". המועד של האנושות הוא בבוקר? לוגיקה זו אינה ברורה לנו.

כמו כן טען, שלמרות שהכיר את הפסוק קודם, "בחיים לא נתקל בו בהקשר שלילי". כאשר נשאל היכן נתקל בביטוי בהקשר חיובי, השיב "לא נתתי לו פרשנות", אני מכיר את הפסוק ולא נתתי לו משמעות. **מדובר בסתירה מוחלטת לחלק הראשון בעדותו**, שם טען כי פירש את הביטוי באופן חיובי וראה בו סמל לאופטימיות. לאחר מכן טען שבפרסום כלל אין דעה.

עדותו של הסטודנט אינה מהימנה עלינו. וההנחות שההגנה מבקשת שנניח, **אינן סבירות** לדעתנו. כפי שצינו בהחלטה בעניין צו הביניים, בצהרי יום שבת לא שררה אפלה. האסון החל עם שחר, והתגלה לציבור כשהשמש זרחה. האמת הייתה ידועה ובהירה כבר אז: חמאס טובח בתושבי ישראל. לא היה צורך לחכות לבוקר יום ראשון כדי להבין זאת. הפסוק פורסם ע"י הסטודנט ללא שום פרשנות או ביקורת, באמצע היום, כשלכל בר דעת כבר היו ברורים ממדי האסון. המשמעות שההגנה טוענת לה **אינה מתיישבת עם תוכן הפסוק**: "המועד שלהם הוא בבוקר". מצד אחד הסטודנט הודה שידע שמדובר בפסוק מהקוראן ונתקל בו בעבר, מצד שני ההגנה טוענת שלא ידע את משמעותו או הקשרו השלילי, שהוא מנותק מכל הקשר תרבותי בו הביטוי הזה צוטט, ועל כן סביר שפירש אותו כאופטימי. לעמדתנו, **מדובר בפירוש חריג, שלא מתיישב עם לשון הטקסט, עם פרשנותו בתפסיר, ועם פרסומים קודמים של הביטוי.**

הדוגמאות שסיפקה התביעה מתוך הרשתות החברתיות ואמצעי התקשורת השונים, אכן מצביעות על שימוש נרחב בפסוק בקרב מנהיגי חמאס ותומכי טרור אחרים, לרבות באותו יום עצמו, בו בוצעו מעשי הטבח והסטודנט העלה את הפרסום. לעומת זאת, **עדותו של פרופ' פוראני הכילה סתירות ואיננו מקבלים את עמדתו שלא ניתן לקבוע פרשנות לביטוי.** ...

צירופם של הדברים יחד – מועד הפרסום, תוכנו, מקור הפסוק, פירושו הרווח, ההקשר בו הוא מופיע תדיר ברשתות החברתיות, הודאת הסטודנט כי הכיר את הפסוק, וכן כי נתקל בו באותו הבוקר ברשת החברתית, **עדותו שהכילה סתירות ולא סיפקה הסברים מניחים את הדעת, טענתו שלא זכר את מקור הפרסום** – כל אלה מוליכים אותנו למסקנה ברורה כי מדובר בפרסום שיש בו הזדהות עם מעשי ארגון הטרור חמאס".

22. לבסוף, המערער טען כי הפרסום חוסה תחת חופש הביטוי (התביעה טענה כי מדובר בטענה עובדתית

חלופית וסותרת לטענה שמשמעות הפרסום היא חיובית). בית הדין קמא דחה טענה זו, וגם אנו דוחים

אותה. מתאימים בהקשר זה הדברים שכתב פרופ' חריס בהחלטה 47 (עמ' 6-7, ההדגשות הוספו):

"האוניברסיטה גם אינה חייבת בכל מקרה ומקרה לאפשר בתוך הקהילה שלה כל סוג של התבטאות אשר מוגן על ידי חופש הביטוי במשפט החוקתי של מדינת ישראל. יכולות להיות התבטאויות שכאשר אינן של סטודנטים או אינן מגיעות לידיעת סטודנטים עמיתים, יהיו מוגנות על ידי הדין הכללי, אך לא יהיו מוגנות כאשר הן של סטודנט ומתגלגלות בקהילת הסטודנטים, פוגעות בסטודנטים אחרים ומשבשות את היכולת לקיים הוראה ושיח בכיתות. קהילת האוניברסיטה היא באופייה יותר אינטימית ובעלת מטרות משותפות.

סטודנט כמו הנקבל משתתף בקבוצות הוראה קטנות, במעבדות, בהגשת מטלות קבוצתיות, שואל, משיב ומציג בכיתה, יושב בקפיטריות, במדשאות ומועדוני סטודנטים וחבר בקבוצות דיון ווירטואליות פורמליות ולא פורמליות באוניברסיטה. בכל אלו נמצאים שם לצידו, ובאינטראקציה איתו, מי שנפגעו במישרין או בעקיפין בטבח השביעי לאוקטובר. בזה הוא שונה מאד מאדם המתבטא ברשתות החברתיות, בתקשורת או בעיתונות כלפי אנשים שלא יפגוש בחיים האמיתיים, וגם אם יפגוש זה לא לקשר מתמשך ומשמעותי כמו בין חברים לספסל הלימודים. **יש מרחב של התבטאויות שאינן מהוות הסתה לטרור או הסתה לגזענות במובן הפלילי ואשר מוגנות על ידי חופש הביטוי, אך עשויות להוות התנהגות שאינה הולמת את מעמדו של הסטודנט באוניברסיטת תל אביב, בפרט כאשר התבטאות זו מגיעה לידיעת עמיתיו לספסל הלימודים".**

ב. גזר הדין

23. התקנון מזהיר את הסטודנטים.ות, כי במקרים חמורים הם עלולים.ות להיות מורחקים לצמיתות מהמוסד, ובמקרים מסוימים אף ניתן לבטל בדיעבד תעודת גמר שניתנה להם. אזהרה אינה חייבת להיות ספציפית לכל מקרה שניתן להעלות על הדעת. זוהי המשמעות של סעיפי סל בחוק. לדאבון הלב, המציאות העגומה (לשון ממעיטה ומקלה) בשנה האחרונה לימדה אותנו, כי יש מקרים שלא הצלחנו לחזות בסיטוינו הגרועים ביותר. אין זה אומר שלא ניתן להעניש בגין התנהגויות שלא ניתן לחזות באופן ספציפי.

24. כפי שקבע בית הדין קמא המערער יכול וצריך היה להיות מודע לטיב מעשיו. כל אדם סביר מבין שכאשר מישוה מזדהה עם גוף, או מוסד, ומבטא ביטויים כאלה, הוא פוגע בכבודו של המוסד.

25. לעניין מידתיות העונש, המערער טען כי מדובר בעונש קיצוני ולא מידתי בעליל. איננו סבורים כך. בית הדין קמא דן בתכליות הענישה המשמעתית, ובמטרות לשמן הוקם הטכניון (ראו סעיפים 19, 23-21 לגזר הדין). בין היתר צוטט ונכתב שם (ההדגשות הוספו):

"תכליות הדין המשמעתית, עקרונות הענישה בדין המשמעתית ואופייה המיוחד של העבירה הנדונה מחייבים תגובה מניעתית הולמת, אשר תרתיע עובדים אחרים מביצוע אותה עבירה"³.

"הטכניון לא נוסד רק לצורך הכשרת מהנדסים.ות ומדענים.ות. הוא שם לעצמו מטרה גם לחנך דורות של סטודנטים וסטודנטיות לאחריות חברתית במדינת ישראל, לסובלנות, לכבוד הדדי, להוות סוכני שינוי. גזר דין זה נועד להעביר מסר ציבורי לכלל הסטודנטים.ות, בדבר התדמית הראויה של הטכניון ובוגריו. הטכניון מצפה ודורש מהסטודנטים.ות הלומדים.ות בו ומבוגריו, להתנהגות מוסרית לא רק במישור האקדמי, אלא גם, וקודם לכל, התנהגות ראויה בין בני אנוש. מובן לכל בר דעת כי פרסום התומך או מזדהה עם ארגון טרור אינו התנהגות ראויה או מוסרית. ... אמצעי המשמעת שהחלטנו להשית על הסטודנט נועדו לשמש כאמצעי מניעה, וליצור הרתעה בקרב סטודנטים.ות בטכניון, לבל יבצעו עבירות דומות לעבירות אותן ביצע הסטודנט. המסר היוצא מבית דין זה הוא ברור: אנושיות קודמת למקצועיות.

³ עש"מ 7111-02 נציבות שירות המדינה נ' אשואל, פ"ד נז(1) 920 (12.1.2003).

סטודנט. ית בטכניון חייבת לקיים נורמות התנהגות אנושיות בסיסיות, לשמור על אווירה מכבדת של סובלנות, שוויון, כבוד הדדי וכבוד למוסד. הזכות לשהות וללמוד בטכניון מותנית בכך".

26. גם ביחס לענישה במוסדות אחרים להשכלה גבוהה (בגין עבירות ביטוי), הרחקה מלימודים לשנה אינה עונש חריג. עפ"י נתונים שאסף "עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל", מתוך 83 פסקי דין, רק 11 קיבלו עונשים חינוכיים, שמונה הורחקו לסמסטר או פחות, 15 הורחקו לשנה, ו-11 הורחקו מעל שנה ועד לצמיתות⁴.

27. ההלכה המשפטית קובעת, שלא בנקל תתערב ערכאת ערעור בגזר דין של הערכאה מתחתיה. היא תעשה כן רק במקרים חריגים, בהם נמצאה טעות היורדת לשורשו של עניין, או כאשר העונש שגזרה הערכאה קמא סוטה באופן קיצוני ממתחם הענישה הסביר.

28. פסק הדין של בית הדין קמא (הן הכרעת הדין והן גזר הדין) מפורט ומנומק היטב. בית הדין קמא שקל את מכלול השיקולים בטרם גזר את עונשו של המערער, כפי שהוא נדרש בהתאם לסעיף 11.11 לתקנון. לא מצאנו פגם או טעות בפסק הדין, ולא מצאנו הצדקה להתערב או לשנות את גזר הדין. המערער ביצע עבירה קשה וחמורה, באחת משעותיה הקשות ביותר של מדינת ישראל. בהתחשב בחומרת המעשה בו הורשע, אנו סבורים כי העונש שגזר עליו בית הדין קמא הוא עונש הולם, ואולי אף מקל.

29. סיכומו של דבר, הגענו פה אחד לכלל מסקנה כי יש לדחות את הערעור, ולהותיר על כנם את ההרשעה והעונש שנגזרו ע"י בית הדין קמא.

30. הערעור נדחה.

מר ג'ייסון דבדה

פרופ"א ברוך סולל

פרופ"א דוד דורבן

⁴ ראו שקופית מספר 9 במצגת: [רדיפת סטודנטים פלסטינים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל במהלך המלחמה: נתונים בדבר הליכים משמעתיים נגד סטודנטים פלסטינים בעקבות פרסומיהם ברשתות החברתיות מאז 07.10.2023](#) (עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, מעודכן ליום 25.03.2024).